

Wolfgang Sreter

A DZSESSZKARMESTER

Papp Kornélia fordítása

Szereplők: 1 nő (és esetleg 3-4 zenész vagy 1 zongorista)

Megjegyzés: A dzsesszkarmestert Thomas Zollernek külön ehhez a darabhoz szerzett zenéjével is lehet játszani, de lehet más zenével, hangfelvétellel is. Elképzelhető a szöveg önmagában is, de mindenképpen figyelni kell a ritmikus részekre.

Zenészek érkeznek a színpadra, mint egy koncerten. Részben türelmetlenül, részben zavartan várnak a karmesterre, aki igencsak megvárakoztatja őket. Tapsolni kezdenek, ekkor bejön az unokahúg. Elkésződik a játék. A taps ritmikussá válik. Karajantól Karl Valentinig mindenkinél megfigyelhető, hogy a vezénylés a színházművészet valamennyi árnyalatát magában foglalja.

A skála egy mollban előadott hosszú mondat tragikumával kezdődik, és egy fuvolafutam vízcsöppjeivel zárul

AZ UNOKAHÚG Vasárnap reggel, mielőtt az első templomba járók végigcsoszogtak volna a körúton, nagybátyám fölvette fehér öltönyét, fekete ingét és fehér csokornyakkendőjét. Kalapján a szalag izzadt volt és zsíros, haját ugyanis oly vastagon kente be illatosított olajjal, hogy szakasztott olyan volt a feje, mint egy motor dugattyúja. Hosszasan fésülködött a tükör előtt. Mindig volt egy hajtincs, amely nem igazodott elképzeléseihez. A végén mindkét mutatóujját megnyálazta és... *(Ujját végighúzza a szemöldökén)*

Nagybátyám abban az időben, akkoriban szerelmes volt. Nem egy lányba volt szerelmes, hanem a zenébe. Leginkább a dzsesszbe vagy ahogy akkoriban mondták, a „jacc”-ba , a bigbandek szvingjébe, amelyet amerikai hotelek báltermeiben lehetett hallani. Meg volt győződve róla, hogy egy szép nap fehér öltönyben egy gőzhajó fedélzetének korlátjánál áll majd, s bőröndjében nem lesz más, mint egy karmesteri pálcica, és odaát, túl a nagy vízen, az Atlanti-óceánon, annyi zenész vár rá, hogy eltorlaszolják a kikötőhidat.

Abban az időben, akkoriban fiatal volt a nagybátyám. És türelmetlen. Azt mondta magában: – Ha csak három – vagy négy – zenész vár a New York-i kikötőben, én akkor is, már a kiszállásnál... *(vezényelni kezd)*, a kikötőhídon, a rakparton... *(hevesebben vezényel)*, a tömegben...

Nemcsak fiatal volt és türelmetlen, de becsvágyó is. Lelkes rajongók vállán, tapsoló tömeg tengerében úszva, New York kirakataiban látta magát, verejtékezve és boldogan.

De abban az időben, akkoriban háború volt, és hazájában a nagybátyám nem válthatott volna hajójegyet. Az Atlanti-óceánon már régóta torpedórombolók és ágyúnaszádok úsztak, a halak életét pokollá tették a tengeralattjárók torpedói, a fehér gőzőket pedig kórházhajóvá alakították át.

Hétközben csukaszürke egyenruhát viselt a nagybátyám. Ezért örült a vasárnapnak. Ellenségei az amerikaiak voltak. Természetesen nem a személyes ellenségei. Nem hagyta volna, hogy bántsák az amerikaiakat. Titokban örült minden sikerüknek, hiszen az a „jacc” győzelmét jelentette a katonazene fölött.

Akkoriban csak titokban volt szabad örülni. És dühöngeni is csak titokban. Ezt mindenki tudta.

Nagybátyámnak szerencséje volt: nem vitték ki a frontra. A front azonban egyre közelebb jött. Éjszaka gyakran virrasztott: a harci repülőgépeket és a légelhárító ágyúkat hallgatta. Ha lámpa égett a lakásban, be kellett húzni a függönyt. Nagybátyám ügyesen kezelte a rádió gombjait, nemcsak dzsesszt ♪ hallgatott, de hallott hazája szétbombázott városairól is. Szétlőtték a városházák tornyait, kigyulladtak a pályaudvarok, romokban heverték a templomok, s ha egy bomba egy vágóhídra csapódott be, fejvesztve rohantak ki a szabadba a tehenek.

Nagybátyám anyja magához vette a rokonait, akik egy másik városban laktak, hiszen „hely még a legkisebb viskóban is van!”. Ilyen asszony volt a nagybátyám anyja. Nagybátyámnak egy unokafivérével kellett megosztania szobáját, egy unokafivére láb-szagát kellett szagolnia. De ha nagybátyámnak sikerült elővarázsolnia egy jitterbugot a rádiójából, együtt táncoltak.

Abban az időben, akkoriban voltak, akik helytelenítették a háborút. Kezdetben ugyan lelkesedtek érte, de amikor látták, hogy egész országokat dül fel és tesz néptelenné, megpróbálták véget vetni a háborúnak. Ezért megesett, hogy saját csapataik állásait árulták el, titkos híreket és terveket csempészték ki, rádióadókat szereltek fel, megtanulták kezelni a nyomdagépeket, hogy háborúellenes röplapokat gyártsanak... és készültek a békére.

Nagybátyám egy bércszárnyában lakott. A kaszárnya házmestere is háborúellenes volt.

Egy szép nap az előljáró belépett nagybátyám irodájába, s felült az íróasztalára. Nagybátyám gyűlölte ezt! Dienstbier őrnagy csak akkor jött, ha otthon felejtette a cigarettáját. Az őrnagy tehát leült az íróasztal szélére, nagybátyám pedig várta azt a bizonyos mondatot:

– Palika, nem volna véletlenül egy cigarettája?

Ha akart valamit, mindig Palikának szólította, és hozzátette: véletlenül. Márpedig véletlenül eltalálhat valakit hétfőn egy meteorit, véletlenül egymilliót nyerhetünk a lotón, de cigarettája vagy van az embernek, vagy nincs. Dienstbier őrnagnak többnyire nem volt, és Palikának, aki még a legnehezebb időkben is megengedte magának, hogy virginiaidohányt szívjon, oda kellett nyújtania az előljárónak a cigarettásdobozt. Az őrnagy azonban csak hallgatott, és hosszasan nézte a nagybátyámat. Majd azt mondta:

– Aggaszt a Meier.

– Hogyan, kérem?

Csak a helyi telefonkönyv háromoldalnyi Meiert sorolt föl, bár a telefon már régóta nem működött.

– A házmestere. Földszint, balra oldalt nyúlketrec a hátsó udvaron. Állítólag hazaáruló. Fentről szóltak. Azt ajánlották, tartsam szemmel. Feltűnés nélkül, persze. Dicső babérokat hozhat ez még Palikának is, Dienstbiernek is.

Nagybátyám levette vastag szemüvegét – ennek a szemüvegnek köszönhettem, hogy nem kellett kimennie a frontra –, és elfelejtette azt mondani, hogy:

– Parancsára, őrnagy úr.

Az őrnagy körvonalait most csak homályosan érzékelte, a házmestert azonban élesen látta maga előtt.

Dienstbier őrnagy ekkor mondott valamit, mire Palika még gyorsabban törölgette a szemüvegét:

– A hábohúnak – mindig így mondta a háborút, mintha csak ijesztgetni akarna az a szóvégi *hú*-val –, a hábohúnak mindjárt vége, ezt azonban mégsem hagyhatjuk annyiban. Megértette?

És anélkül, hogy megvárta volna a „Parancsára, őrnagy úr!”-at, már el is tűnt.

Nagybátyám még sokáig állt vigyázzban az íróasztala mögött, kezében a pakli cigarettával, és az ajtóra meredt.

Próbálta rendezni a gondolatait.

Elsőnek az őrnagyot kellett volna feljelentenie. Egy olyan kijelentés miatt, hogy a háborúnak vége van, statáriális eljárás alapján agyonlőtték az embert, a háborúkat ugyanis, függetlenül attól, hogy hol zajlottak, és kinek volt belőlük haszna, meg kellett nyerni.

Palika hónalján, bár még vezénylés közben sem izzadt meg soha, sötét karikák jelentek még.

Meier, aki épp az előbb rohant végig a házon, és azt ordította:

– Lány, lány! Sarah-nak fogjuk keresztelni! Mindig az első sorban ülök majd, frakkban, a vastapsnál pedig fölugrom! Mindig is lányt akartam.

Szóval ez a Meier hazaáruló. Ignaz Meier, aki lánya születésének estéjén mindenkit ribizliborra hívott meg az udvarra, bár akkor már igen nehéz idők jártak, aki Sarah-nak keresztelteti a lányát a nagy Sarah Bernhardt után, mert abban reménykedik, hogy már a névadással is hozzájárul ahhoz, hogy művésznő legyen majd belőle. Aki azt hajtogatta:

– Akár hiszitek, akár nem, magamon kívül vagyok. Ha egyszer béke lesz... – és könnyek gördültek végig az arcán.

Pillanatnyilag azonban háború volt még, és Dienstbier őrnagy babérokat remélt Meier letartóztatásától. Előléptetés, büszkeségtől dagadó kebel, metsző tekintet, kéz a nadrágvarráson, érdemrend föltűzve, jóllehet a hábohúnak hamarosan vége. És aztán, amikor már kettesben lennének a babérjaikkal, elhangzana az a bizonyos mondat:

– Palika, nem volna véletlenül...

– A babér a levesbe való – hajtogatta nagybátyám, miközben hazafelé tartott, de szokásától eltérően most nem énekelt. Beállt kenyérért a sorba, volt még ugyanis néhány élelmiszerjegye. Az emberek gyanakodva nézték: egy fiatalember, aki nincs kint a fronton, pedig már a parasztok lovait is kivitték!

A házmester az udvaron állt, és fülénél fogva egy nyulat tartott a magasba. Abban az időben, akkoriban, a nyulak nagyon hasonlítottak az emberekhez, csont és bőr volt mind a kettő. Meier kezében kés volt, sütéshez készítette volna elő a tapsifülest. Éppen készült levágni a nyulat, amikor nagybátyám elköhintette magát.

Elképzelem, amint a két férfi szemben ül egymással, közöztük a nyúl. A nyúl sejtí, hogy ez a köhintés mentette meg az életét. Csodálkozva bámul nagybátyámra, akárcsak a házmester. Meier kinyitja az egyik berácsolzott ládát, majd lassú mozdulatokkal újra lelakolja, aztán még egyszer ellenőrzi, hogy valóban betette-e a nyulat a ketreche.

– Na, neked aztán pokoli mázlid van!

Aztán megragadja Paul karját:

– Gyere, itt még az udvarnak is füle van!

Miközben lementek a pincébe, Paulnak olyan érzése támadt, mint annak idején, amikor még iskolába járt, és nadrágzsebében filléres könyvekkel lopakodott a pincébe. Égett a vágytól, hogy elmondhassa a házmesternek, ami a szívét nyomja, akárcsak annak idején, amikor a sikamlós történetek perzselték a bőrét.

Ignaz Meier nyugodtan végighallgatta, majd Paul fülébe súgta:

– Tudod, hogy ez az életünkbe kerülhet!

A pincejárat végén ajtó volt, a kicsi Paul annak idején, amikor szénért küldték, rettentően félt tőle: egy halálfej indította el a képzeletét, halálfej a keresztbe tett csontok fölött, hiszen ebben a helyiségben biztosan egy csomó hulla van feltornyozva. Miért is mondta volna mindig Alberta néni, amikor meglátogatta az anyját:

– Mindenkinek van egy hullája a pincében. Némelyik embernek kettő is.

És aztán nagyot nevetett.

Mindenki hallott már azokról a könyvespolcokról, amelyeket ha elhúznak, egész katonai központok, titkos fegyverraktárhoz vezető titkos járatok tárulnak föl, lépcsők, amelyeknek alján sápadt arcú dezertőrök rejtőznek. Azt hiszem, nagybátyám valami ilyesmire számított a halálfejes ajtó mögött.

Ignaz elővette hatalmas házmesteri kulcscsomóját, körülményesen kikereste a megfelelő kulcsot, kinyitotta az ajtót, és előrement, hogy meggyújtsa a petróleumlámpát.

Amikor világos lett, Palika a terem közepén, az asztalon egy nyomdagépet pillantott meg, nem volt nagyobb, mint úgy ez (*egy költőzködéshez használatos kartondoboz méretét mutatja*), fekete fogantyú volt rajta. Csillogtak a nyomóhengerek, amikor a házmester fölemelte a lámpát.

– Egyetlen éjszaka több ezer röplapot nyomtathatsz rajta, ha igyekszel egy kicsit. Két hónapja cipeltük ide a *kincsemet*, a régi helyén ugyanis már nem volt biztonságban. Alighogy áthurcoltunk mindent, lebukott a régi rejtkehelyünk. Nincs fontosabb, mint hogy szerencséje legyen az embernek! Azok a történetek az elhúzható könyvespolcokról, titkos járatokról meg láthatatlan lépcsőkről, az mind csak süket duma! Nyomdafesték kell, meg papír. El tudod képzelni, milyen nehéz papírhoz jutni manapság, amikor már a lovát is elrekvirálják a parasztnak?

Palika Dienstbier őrnagyra gondolt, aki előszeretettel vitt haza papírt az irodából.

Még akkor éjszaka szétszerelték a nyomdagépet. Az alkatrészeket és csavarokat hátizsákokba rakták, amilyen hátizsákkal akkoriban az emberek jártak. Itt egy fél kiló liszt, ott egy kis vaj, itt egy zsák krumpli, s ha valakinek piszok nagy szerencséje volt, olykor még egy dagadó is került.

Paul édesanyja gyakran mondogatta:

– Országomat egy dagadóért! – és nagybátyám megismételte magában: – A kingdom for a pig's belly!

Egyszer hallotta, amint anyja énekel a fürdőszobában:

*A disznó drága, a marha ritka,
Irány a hentes, lássuk, van-e csontja!
Minden ember ámul,
Hogy a hentesnél sorban állok én,
Mint egykor Lili Marleen,
Mint egykor Lili Marleen.*

Abban az időben, akkoriban efféle dalokat csak a fürdőszobában volt ajánlatos énekelni. Vagy inkább sehol. Az effajta dalok éneklése éppoly veszélyes volt, mint az alsónadrágban való tisztelgés avagy nyomdagép szállítása hátizsákban.

Nagybátyám pontosan érkezett aznap reggel. Hátizsákját óvatosan a sarokba állította. Fájt a háta, de nem a súlytól, hanem a fogantyútól, ami nyomta a lapockáját. A

fekete fogantyú élesen kirajzolódott a két tartósíj között, és egyáltalán nem tűnt sem lisztnek, sem dagadónak. Inkább nyomdagépnek látszott. Palika áttette a hátizsákot egy másik sarokba, mert azt sötétebbnek találta, majd egy asztal alá helyezte, de végül a szekrény mellett döntött.

Nagybátyám egész délelőtt az ablaknál ült. Október volt. A fák ezer színben pompáztak, a seregélyek a harci repülőgépek alatt délre röptek, a légvédelmi állások romantikusan kerültek el a ködben napfelkeltekor, a szőlőtőkéken dúsan lógtak a szőlőfürtök, hiszen nem szüretelt senki.

Milyen szép is lehetne az élet!

Paul tisztában volt vele, hogy miért ment bele egy olyan dologba, ami akár az életébe is kerülhet. Ahogy múlt az éjszaka, úgy nőtt az alkatrészek rakása a kendő alatt, a nyomdagép egyre inkább zenekarra emlékeztette . Minden egyes hengernek, öntvénynek és csavarnak úgy kellett illeszkednie egymáshoz, mint a fúvósszólamnak a ritmusszekcióhoz, mint a szaxofonnak a tangóharmonikához... mint egy tercnek a szexthez... vagy mint egy szeptakkordnak a rá következő szubdominánshoz. Nagybátyám munka közben dúdolgatott magában, és mielőtt elrakta volna őket, minden egyes alkatrésszel végigtáncolt a pincén. Kora reggel kivitte hátizsákját, s bár a házmester erősen tiltakozott, ragaszkodott hozzá, hogy ő is segítsen szállítani a gép alkatrészeit.

A háború után a Paul nevet fogja viselni, egyszerűen csak Paul lesz, a családi neve teljesen használhatatlan az Államokban. Weissenburger, ezen minden amerikai nevetne. Talán megpróbálhatná úgy, hogy Paul White. Ez még az öltönyéhez is illene, White mint védjegy, és Paul a barátoknak, akik nagybátyám feltételezése szerint zenészek lesznek mind.

Mit is kötött lelkére a házmester? A megadott időpontban, amikor már besötétedett, várjon a megadott címen a kapualjban, és ha egész órában a szemközti ház második emeletén kinyitják a jobbról számított harmadik ablakot, menjen át a túloldalra, és tegye hátizsákját a ház kapujába. Rövid idő múlva feltűnés nélkül menjen haza egy másik hátizsákkal.

Az időpont és a cím olyan titkos, hogy amint teljesíti küldetését, azonnal el kell felejtenie.

Azon az estén, amikor hazaért, a házmester megölelte. Nagybátyám kis híján dolgovégezetlenül tért haza, a szolgálati idő végén ugyanis már nem volt biztos benne, hogy a harmadik emelet második ablakát vagy a második emelet harmadik ablakát fogják-e kinyitni. Meg aztán hogyan is számolják itt az emeleteket? A földszintet is figyelembe veszik? És mi a teendő akkor, ha történetesen magassági szintes ház lesz, vagy ha csak egy egyemeletes családi házat lát majd maga előtt? Eddigi életében Paulnak elsősorban kottákkal és átíratokkal volt dolga, nem pedig emeletekkel...

Végül ment minden, mint a karikacsapás. Mintha csak a közeli templom toronyütésére várt volna valaki, a megadott időpontban szinte magától kinyílt a második emeleten a jobbról számított harmadik ablak. Paul körülnézett, átment az utcán, a lépcsőházban kicserélte a két hátizsákot, és amikor kilépett az utcára... igen, akkor észre kellett volna vennie a mellékutcában az autót, két férfi ült benne.

A második és a harmadik estén sem vette észre az autót.

Azt hiszem, azokban a napokban Paul Weissenburger gondolatait olyannyira lekötötte a megadott időpont, a megadott ablak, a nyomdagép, a hátizsák, hogy agyában nem maradt hely az autónak. Megrészegedett ettől az érzéstől, áthatotta egész testét, még az elnyújt cipőkben is ezt érezte a hazafelé tartó úton. Néha még ugrándozott is

a szegélyköveken, a háború kellős közepén. Olyan érzés lehetett ez, mint amikor a zenekar az utolsó hangokat is eljátszotta már, s a siker vihara bizsergetni kezdi az ember hátát. Az a hullám, amely a nézőtérről átcsap a színpadra, mindent magával sodor, az a hullám, amely egyik koncerttől a másikig élte az embert, s feledteti a fájdalmat, ami minden zene velejárója.

Nagybátyám tehát nem vette észre azt a két embert, akik aztán letartóztatták, akikkel vissza kellett mennie a lépcsőházba, akik iszonyatosan szitkozódtak, mert a hátizsák már eltűnt, akik megpofozták, mintha ezért is ő volna hibás, belökték az autóba, majd két éjszakára és két napra egy cellába zárták, kettesben egy búzló küblivel.

A most következő párbeszédben az egyik zenész is részt vehet. Egyre gyorsuló tempóban meg is lehet ismételni

A harmadik napon nagybátyámat kihallgatásra vitték a pincébe. Az íróasztallámpa mögött egy láthatatlan férfi ült.

– Tehát maga a Weissenburger?

– Igen.

– Paul?

– Igen.

– Született?

– Igen.

– Lakik?

– Igen.

– Mettől?

– Igen.

– Anyja?

– Igen.

– Apja?

– Nem.

– Aha.

– Bocsánat: igen.

– Semmi baj, Weissenburger, semmi baj. Ide figyeljen, mindössze egy listát akarunk magától, egy listát nevekkal.

Mivel nagybátyám nem tudott megfelelni ennek a kívánságnak, visszakerült a cellába. Egy tányér leves meg két szelet kenyér várta. A vasajtó kémlelőlyukán fegyőr figyelte.

„Attól tartok, ez a fiatalember nem fél” – gondolta komoran az őr, és elhatározta, hogy a következő étkezésnél csordultig telerakja a tányérját.

Nem sokkal ezután nagybátyám újra az íróasztallámpa előtt állt.

– Tehát maga a Weissenburger.

– Igen.

– Paul?

– Igen.

– Született?

– Igen.

– Lakik?

– Igen.

– Mettől?

- Igen.
- Anyja?
- Igen.
- Apja?
- Nem.

Az utolsó kérdés után néma csönd.

A napok a következőképp teltek: leves, kenyér; hat igen és egy nem. Nagybátyám azt gondolta, hogy ez már tényleg olyan, mint a könyvekben, amikor a nagy kémekről írnak.

A fegyőr arca egyre gondterheltebb lett. A háború végét egyetlen rab sem fogja túlélni ebben az épületben. Hogyan képes ez a fiatalember a cellájában arccal az ablak felé fordulva állni és vezényelni, mintha már a béke szele suhanna végig az úton?

Aztán eljött a nap, amikor a lámpa mögött ülő férfi a következő kérdést tette fel:

– Akarja, hogy idehívjuk Dienstbiert?

Tehát Dienstbier intézte el, mert egyedül ő akart learatni minden babért. Talán csapdát állított neki a derék őrnagy, aki mindig az ő cigarettáját szívta, mert csak az ő rovasára léptetik elő, a haza pedig – ahol már kő kövön nem maradt –, íme, most megjutalmazza. Hóstitétét alighanem még a nyugdíjigényénél is figyelembe veszik, az őrnagy mindig kedvtelve beszélt a nyugdíjról, bár még ennél is valószínűbb, hogy a haza már egyáltalán nem tudja meghálálni Dienstbiernek, amit tett.

Amikor aztán bevonszolták Dienstbiert, Dienstbier már egyáltalán nem volt őrnagy. Szétvert arcával és eltört ujjaival inkább szánalmas roncs volt. Csak néhány pillanatra látta nagybátyám az előljárót, akinek ekkor már olyan volt a szeme, mintha nem is ember szeme volna, Paul csak a félelmet látta benne, de Dienstbier nem a haláltól félt, hanem attól a néhány naptól, amíg még élnie kell.

A kihallgatás után Paul Weissenburger a cella padlóján ült, gondolatai körbejártak, mint az udvaron a rabok, akiket az ablakon át látott. Nagybátyám biztos volt benne, hogy akárcsak Leon Bismarck Beiderbecke, a trombitás családja, ő is át fog ugrani a nagy vízen.

Nagybátyám engedélyt kért, hogy ír hasson az anyjának. Sokáig üldögélt a fehér papír előtt, amit az őrnagy hozott. Először csak a falak csöndjét hallotta, csak rágta a ceruza végét, töprengett a szavakon. Végül ezt írta:

„Drága anyám!
Jól vagyok. Ne aggódj, jól bánnak velem.
Fiad, Paul”

Ahhoz képest, ami azután következett, igaza volt a nagybátyámnak.

Hirtelen kopogást hallani a falon. A most következő börtön-morzeábécé a zenészek közreműködésével alakul ki. Először rendszertelen kopogás, ez csak felkelti a figyelmet, majd egymástól jól elválaszthatóan a „béke” szó betűinek morzejelei. Az unokahúg számol, és levélpapírra jegyez

Hát persze! B-É-K-E! Csakis béke lehet!

A lány is kopog a falon, mások is bekapcsolódnak, végül dallammá alakul, amit aztán megint a zenészek visznek tovább. Majd hirtelen abbahagyják

Hogyhogy béke? Itt nem volt béke. A börtönben háború volt. Dienstbier bizonyára a házmasterék csoportjához tartozott, másképp nagybátyám nem tudta megmagyarázni magának az őrnagy állapotát. És mi történt Meierrel? Ki szállította azután a nyomdagépet? Ki nyomtatta a röplapra a mágikus szót: „Béke”? Vagy elfelejtkeztek volna a rabokról a közelgő békében, noha nekik legalább akkora szükségük volt rá, mint bárki másnak?

Nem feledkeztek meg róluk. Legalábbis nem azok, akik kihallgatták őket. Az íróasztallámpa előtti következő ülés alkalmával még egyszer esélyt adtak nagybátyámnak. Az utolsót. Egy listát kellett aláírnia, melyet Ignaz Meier állított össze. Meier élt utolsó esélyével, mint a lámpa mögött ülő férfi állította. Azon a napon fekete bőrkesztyűt viselt.

Paul elolvasta a neveket. Nem ismerte őket, kivéve „Dienstbier”-t és „Meier”-t. Dienstbier őrnagy neve állt az első helyen. Weissenburger rab azonban ebből semmilyen következtetést nem tudott levonni. Aláírta a listát.

Vagyis előrehajolt, hogy kezébe vegye a tollat, ekkor látta először a szemben ülő férfi arcát. A puha arcon félelem tükröződött, s ezen nem segített sem a barikádöt jelentő íróasztal, sem a lámpa, mely leginkább légvédelmi fényszóróhoz hasonlított, sem az egyenruha nem segített Weissenburger rabbal szemben. És amikor nagybátyám lassan, még mielőtt odatették volna elé, eltolta a polírozott asztallapon a tollat és a papírt, hirtelen megrándult ez az arc, az orrlyukak egyszeriben kitágultak, végül az egész arcon rezzenet futott végig. S a háború végén Paul Weissenburger két szemfoggal fizetett ezért a meggondolatlan tettéért. Oly gyorsan történt minden, hogy még vérfoltos sem lett a kesztyű.

Visszafelé Paul végig szájában tartotta két fogát, mintha csak esélye volna rá, hogy visszategyék őket. Egyik kezét ajkára szorította, hagyta, hogy folyjon a nyála meg a vére. De a gondterhelt őr hiába várta nagybátyámat. Nem vezették vissza cellájába, egy ablaktalan pincehelyiségbe zárták. Paul White, mutatkozott be Bix Beiderbeckének, a nagy trombitásnak, és bocsánatot kért érthetetlen kiejtéséért. Vele együtt hagyta el a cellát: egyszerűen keresztülsétált a börtönfalakon, és egy hatalmas réten andalgott, ahol virágok helyett kottafejek nőttek. Teli, egész kottafejek, hosszú szárú negyedek, kecses nyolcadok, színes triolabokrok és basszukulcsvirágok. ♪

Ezen az éjszakán kihozták a cellákból a rabokat, és az udvaron agyonlőtték őket. Egész éjjel folyt a munka. Dienstbiert ki kellett vonszolni; összeesett, mielőtt eltalálta volna a golyó. Falhoz állították a gondterhelt börtönőrt is, mert bal mellső zsebében egy pakli kártyát találtak, amit Ignaz Meier készített cellájában újszülött kislányának. Mire megvirradt, egyetlen rab sem élt már.

Másnap üres börtönt szabadított föl az ellenség. A cellaajtók nyitva voltak, mintha a háború végén hazaküldték volna a rabokat családjukhoz. A katonák előretartott fegyverekkel járták végig a folyosókat. Fedezték egymást, amikor fel- vagy lerohantak a lépcsőkön.

Az egyik fiatal katona hirtelen megállt. Egy hangot hallott, messziről. *(Az unokahúg egy dalt énekel George Gershwin Porgy and Besséből. „It ain't necessarily so...”)*

Követve a dallamot, a katona lement a pincébe. Amikor felszakította az ajtót, az ének elhallgatott. Nagybátyám a helyiség közepén állt, szemét eltakarta kezével. Annak köszönhette életét, hogy a nagy öldöklés közben megfeledkeztek róla.

A háború után Paul Weissenburger mérnök lett. Hidakat épített, és képeslapokat küldött Peruból és Tanzániából, Új-Zélandról és Borneo szigetéről. Gyűjtöttem ezeket

a képeslapokat, amelyeken ismeretlen emberek nevettek a kamerába. Amikor nyugalomba vonult a nagybátyám, egy albumot ajándékoztam neki: a világ különböző részeiről küldött üdvözléteit ragasztottam be az albumba. Leültem mellé, és ő még egyszer elvitt minden útjára, majd hirtelen, mintha csak negyven év után is megigéznék saját története, előkaparta kottagyűjteményét.

Vasárnap volt, amikor hazatértem a háborúból, mondta aztán. Nem kellett messze mennem, s az úton istentiszteletre igyekvő asszonyokkal találkoztam. Hazaérve kivettem szekrényemből a fehér öltönyt, a fekete inget és a csokornyakkendőt. A tükör elé álltam. Mi tagadás, már nem voltam olyan szép, mint a háború előtt, ráadásul vezénylés közben lötyögött rajtam az öltöny, s amikor illatosított olajat kentem a hajamra, észrevettem, hogy megöszültem, de *(az unokahúg újból végighúzza mutatóujját a szemöldökén)* Paul White még mindig Európa legnagyobb dzsesszkarmestere volt!

*

1944-ben, negyvenkét éves korában tartóztatták le nagybátyámat, Almásy Pált. A magyar hadseregben szervezett ellenálló csoporthoz tartozott, a vád szerint az volt a feladata, hogy fegyvereket szerezzen a politikai ellenállóknak. Csoportja tizenöt tagból állt. A letartóztatást, kínvallatást és a halálmenetet hárman éltek túl.

Majd' negyven évig cipelte magával történeteit, mígnem SOPRONKÖHIDAI NAPLÓ címmel megírta őket (Budapest, 1984).

Almásy Pált – akivel egy üveg whisky mellett jó barátságot lehetett kötni – mindekelőtt úgy őrzöm emlékezetemben, amint fényképezőgéppel szülővárosában, Budapesten csatangol. Sok kávéházban és borozóban ültünk együtt. Kellemes, mély énekhangja volt, mely az alacsony, vézna, csapott vállú embertől szokatlanul teltnek tűnt.

Kutas József

A HÁLA ISTENNEK ÁRUHÁZ

Rossz beidegződésétől a forgóajtó – *dehogyis forgóajtó, fotocellás ajtó!* – előtt sem tudott megszabadulni; mint a régi mesében varázsköpenyétől a fiú, akármerre fordult, beleakadtak emlékképei és szokásai a tárgyakba, a kirakatüvegek mohó tekinteteinek pengéibe, és pillanatról pillanatra nagyobb bajba sodorta magát: előbb halkán, majd egyre hangosabban beszélt magában, skandálta soha el nem feledhető szövegét, melyet ismeretlen helyen újra és újra felidézett.

Nincs semmi baj, nincs semmi baj, körülöttem emberek, körülöttem emberek, mindenki jót akar, mindenki jót akar.

Sikerült észrevétlenül átsodródnia a sziszegő és szinte fagyos levegőt árasztó üveg-bordák között, és az áruház eligazító táblája előtt találta magát.

Szombat volt, és a belváros ontotta magából a ráérő, esetleg unatkozásból pénzköltő vagy a vásárlást az utolsó utáni pillanatra hagyó férfiak és nők tömegét, akik a kin-